

ЕТАПИ ІСТОРІЇ КАФЕДРИ АНЕСТЕЗІОЛОГІЇ ТА ІНТЕНСИВНОЇ ТЕРАПІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ІМЕНІ П.Л. ШУПИКА

У статті розглянуто етапи історії кафедри анестезіології та інтенсивної терапії Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика. Історичні етапи кафедри пов'язані з іменами відомих вчених — академіка М.М. Амосова, професорів А.І. Тріщинського, І.П. Шлапака та О.А. Лоскутова.

Ключові слова: кафедра анестезіології та інтенсивної терапії, Національний університет охорони здоров'я України, М.М. Амосов, А.І. Тріщинський, І.П. Шлапак, О.А. Лоскутов.

Кафедра анестезіології та інтенсивної терапії Національного університету охорони здоров'я (НУОЗ) України імені П.Л. Шупика зробила вагомий внесок у становлення спеціальності «анестезіологія» в Україні, надавши поштовх розвитку вітчизняної анестезіології та інтенсивної терапії. Її зародженню передувала самовіддана праця ентузіастів та висококваліфікованих лікарів з широкою ерудицією, що нерідко виходила за межі медичних знань (Лоскутов О.А. та ін., 2017; Лоскутов О.А. та ін., 2018; Лоскутов О.А. та ін., 2018; Марков Ю.І., 2018).

Прогресивний розвиток хірургії в середині ХХ ст. потребував удосконалених методів знеболювання, управління гемодинамікою та диханням, контролю показників гомеостазу під час оперативного втручання (Тріщинський А.І. та ін., 1996). Впровадження агресивних стратегій судинної та нейросудинної хірургії, реконструктивних операцій в торакальній хірургії і пізніше виокремленої з неї кардіохірургії констатувало неефективність місцевої анестезії і потребувало захисту життєво важливих органів, насамперед серця та головного мозку.

У витоків спеціальності стояли видатні особистості, серед яких першим є ім'я всесвітньо відомого лікаря та вченого Миколи Михайловича Амосова (Шлапак І.П. та ін., 2015; Лоскутов О.А. та ін., 2017).

Операції на серці, які М.М. Амосов розпочинав у 1955 р. під місцевою анестезією, майже завжди супроводжувалися гіпоксією, психомоторним збудженням і наступною непритомністю.

Першу операцію на серці під ендотрахеальним наркозом М.М. Амосов виконав у 1957 р. Як згадував сам Микола Михайлович, під час проведення перших наркозів іноді він спочатку сам інтубував хворих, а потім

доручав проводити анестезію своїм помічникам, а сам «замивався» на операцію (Лоскутов О.А. та ін., 2018).

Під час перших операцій роль анестезіолога виконував О.Я. Маловічко, оскільки він володів методикою бронхоскопії, тому швидше за інших опанував методику інтубації трахеї. Перший ларингоскоп за світлинами, наданими М.М. Амосовим, був зроблений на заводі «Арсенал» з переробленого гінекологічного дзеркала, світловим елементом якого була лампочка, яку зняли з ректороманоскопа. Перші наркози здійснювали за допомогою ефіру і хлоретилю, а гортань перед інтубацією обробляли 1% розчином дикаїну (Лоскутов О.А. та ін., 2017).

У тому ж 1957 р. за сприяння міністра охорони здоров'я УРСР В.Д. Братуся було організовано стажування в Ленінграді (нині Санкт-Петербург) на кафедрі анестезіології Військово-медичної академії О.Я. Маловічка, а наступного року — і А.І. Тріщинського.

Як згадував сам А.І. Тріщинський, у Ленінграді він навчався передусім у доцента Б.С. Уварова (у майбутньому — професора). У клініці П.А. Курянова на той час наркоз вже проводили із застосуванням тіопенталу та дитиліну (Лоскутов О.А. та ін., 2017). Згодом ця методика була застосована і в клініці М.М. Амосова.

У середині ХХ ст. знеболенням під час оперативних втручань з використанням місцевої анестезії в Україні займалися самі хірурги. З 25 жовтня по 27 грудня 1957 р. під керівництвом професора М.М. Амосова за участю асистентів кафедри О.Я. Маловічка і А.Ю. Депутата на кафедрі торакальної хірургії та анестезіології Київського інституту удосконалення лікарів (КІУЛ) (нині — НУОЗ України імені П.Л. Шупика) був проведений перший в Україні двомісячний цикл

для хірургів з удосконалення по анестезіології (*Лоскутов О.А. та ін., 2018*). Із цього часу починається відлік історії кафедри анестезіології та інтенсивної терапії НУОЗ України імені П.Л. Шупика.

Зі спогадів випускника цього циклу кандидата медичних наук Д.Т. Півчика: «На цикл прибуло 29 лікарів, переважно хірургів, з усіх областей України. Асистентами кафедри були молоді спеціалісти з анестезіології О.Я. Маловічко та А.Ю. Депутат. Протягом першого місяця навчання проводилися переважно практичні заняття. Місцями для занять були операційна, оснащена наркозними апаратами «УНА» вітчизняного та «АГА» — шведського виробництва, і дві післяопераційні палати. Реанімаційних палат та дихальних апаратів у той час не було. Подача кисню здійснювалася із 40-літрових балонів з редукторами, обладнаних двома манометрами. Кисневі балони знаходилися безпосередньо в операційних та післяопераційних палатах. Сюди ми їх доставляли частково на візках, а частково — на руках.

Інтубації трахеї здійснювалися під місцевою анестезією гумовими трубками червоного кольору без манжет, герметизацію дихального контуру здійснювали шляхом тампонади ротової порожнини широкими бинтами, змоченими фурациліном.

Теоретичний матеріал викладав М.М. Амосов. Повернувшись з міжнародного конгресу хірургів у Мексиці, Микола Михайлович привіз посібник з анестезіології англійською мовою і з цієї книжки читав нам у прямому перекладі деякі розділи з анестезіології. Після закінчення циклу нам були видані посвідчення про те, що ми «знаходилися на циклі удосконалення з анестезіології в КІУЛ» (*Лоскутов О.А. та ін., 2018*).

Усі колишні слухачі роз'їхалися на свої робочі місця. Багато хто зайнявся становленням та розвитком служби анестезіології, дехто продовжував працювати за попередніми своїми спеціальностями. Труднощі під час налагодження анестезіологічної служби на місцях були чималі. Як відомо, наша перша підготовка зі спеціальності була дуже умовною, відповідної літератури було дуже мало, допомагати було нікому. Тому тільки тепер, згадуючи ті перші кроки самостійної роботи, розумієш, наскільки це було складно, інколи дуже ризиковано, і лише молодість з її упевненістю в собі дозволяла долати труднощі».

22 грудня 1957 р. наказом по КІУЛ кандидат медичних наук А.І. Тріщинський призначений на посаду асистента кафедри, керованої М.М. Амосовим. У 1958 р. доцент А.І. Тріщинський очолив курс анестезіології у складі кафедри торакальної хірургії та анестезіології КІУЛ, а викладачами були О.Я. Маловічко та А.Ю. Депутат, а згодом і Г.С. Забрда (*Лоскутов О.А. та ін., 2018*).

Клініку серцевої хірургії (більше відому як «клініка Амосова») у 1983 р. реорганізували у Київський науково-дослідний інститут серцевої хірургії (нині — Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М.М. Амосова).

У його стінах зібралася ціла плеяда видатних клініцистів та вчених-анестезіологів, що згодом продовжили розвивати службу анестезіології та інтенсивної терапії (й деякі інші напрямки в медицині). Так, у клініці М.М. Амосова тривалий час працювали професори А.І. Тріщинський та Л.П. Чепкий, а також майбутні професори: О.О. Циганій, В.А. Лісецький, В.І. Зубков, Г.І. Белебезьєв, В.З. Нетяженко, а також А.В. Старіков, А.П. Мазур та ін.

Професор А.І. Тріщинський багато разів їздив у закордонні відрядження. Спочатку він близько 2 тиж перебував у США, потім на конгресах чи конференціях у Великобританії, Іспанії, Німеччині, Югославії, Ізраїлі, Швейцарії... Так, у Великобританії у 1967 р. під час наукового форуму його організаторами був проведений тест на знання анестезіології. А.І. Тріщинський зайняв перше місце серед авторитетних анестезіологів світу (*Лоскутов О.А. та ін., 2018*).

Професор А.І. Тріщинський любив клінічну роботу та лікування хворих. Він консультував тяжких хворих майже у всій Україні.

Окрім улюбленої клінічної діяльності, Анатолій Іванович з кожним роком дедалі більше виконував значний обсяг організаційної роботи. У 1962 р. він став головним спеціалістом-анестезіологом Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) УРСР, а в 1964 р. брав активну участь у створенні товариства (асоціації) анестезіологів УРСР. Високі організаторські здібності А.І. Тріщинського і його харизма допомагали Асоціації анестезіологів УРСР відігравати одну з провідних ролей на теренах Радянського Союзу.

У 1962 р. А.І. Тріщинський захистив докторську дисертацію на тему «Знеболювання і забезпечення безпеки операцій на відкритому серці зі штучним кровообігом», яка стала суттєвим внеском у розвиток не тільки анестезіології, а й кардіохірургії (*Шлапак І.П. та ін., 2015; Лоскутов О.А. та ін., 2018*). Наприкінці 1962 р. та на початку 1963 р. під час завершення виконання А.І. Тріщинським докторської дисертації курсом понад півроку керував Л.П. Чепкий.

Наступним (другим) етапом історії кафедри слід вважати дату 2 лютого 1967 р., коли на базі існуючого курсу була створена перша в Україні самостійна кафедра анестезіології-реаніматології (завідувач — професор А.І. Тріщинський). Першими співробітниками кафедри стали асистенти О.Я. Маловічко, А.Ю. Депутат, Г.С. Забрда, В.П. Жалко-Титаренко, В.М. Лелюх (*Лоскутов О.А. та ін., 2018*).

Цього ж року на посади асистентів були зарекомендовані М.М. Самонін, В.О. Троцевич, у 1968 р. — В.К. Худошин; пізніше — ціла когорта асистентів: Г.О. Васильєв, І.П. Шлапак, Ф.С. Вашук, Г.І. Белебезьєв, М.Б. Дмитрієва, І.Є. Добуш, В.К. Кузнецов, А.Л. Слободяник, Б.Г. Погодаєв, М.В. Бондар, Ф.С. Глумчер, С.П. Дідовець (*Шлапак І.П. та ін., 2015*).

Становлення клінічних баз кафедри

До 1966 р. єдиною клінічною базою кафедри був Київський науково-дослідний інститут торакаль-

ної і серцево-судинної хірургії. Із 1966 р. основною клінічною базою стало перше створене в УРСР самостійне відділення анестезіології та реанімації з власними штатом і ліжковим фондом на базі клінічної лікарні № 14 м. Київ (нині — Олександрівська міська клінічна лікарня). Велика заслуга у створенні цього відділення належить тодішньому головному лікарю В.Ф. Алексєєву, який повірив у майбутнє молодій спеціальності, виділив кошти для добротного ремонту відділення. Першим завідувачем цього відділення стала К.С. Паламарчук, яка доклала чимало зусиль для становлення відділення, оснащення його апаратурою. У подальшому К.С. Паламарчук стала головним лікарем цієї лікарні, а завідувачем відділення — М.Ф. Григор'єв (*Шлапак І.П. та ін., 2015; Лоскутов О.А. та ін., 2018*).

Протягом двох десятиліть це відділення виконувало функції Республіканського реанімаційного центру УРСР. До його складу входили токсикологічна лабораторія (завідувач О.Ф. Довгань), біохімічна лабораторія (завідувач Т.І. Каменецька) та відділення гострого гемодіалізу. Школу цього відділення пройшли більшість майбутніх викладачів кафедри.

Із 1967 р. другою клінічною базою стало відділення анестезіології та реанімації Київської обласної клінічної лікарні (головний лікар Б.І. Денисюк). Завідувачами відділення послідовно були В.О. Троцевич, Ф.С. Вашук, В.І. Лимар. Тут працювали співробітники кафедри — доценти Г.С. Заброра, В.К. Худошин, асистенти Ф.С. Вашук, І.П. Шлапак, Б.Г. Погодаєв.

У цей час на кафедрі працювали великі ентузіасти нової спеціальності, романтики, талановиті і сміливі люди, які ризикували своїм життям заради встановлення наукової істини. Асистенти кафедри В.О. Троцевич і А.П. Рабінер досліджували на собі дію м'язових релаксантів. Дослідження анестезії епонтолом проводили на собі асистенти Ф.С. Вашук, В.О. Троцевич, Б.Г. Погодаєв (*Лоскутов О.А. та ін., 2017*).

У 1973 р. у зв'язку з необхідністю підготовки дитячих анестезіологів кафедра почала проводити тематичні цикли з дитячої анестезіології та інтенсивної терапії. Більшу частину лекцій на цих циклах читав завідувач кафедри, професор А.І. Тріщинський.

В організації відділення інтенсивної терапії клінічної лікарні № 7 м. Київ брав участь доцент О.Я. Маловічко (1973 р.), дитячої лікарні № 14 Києва (цього ж року) — асистент Г.О. Васильєв, який очолив це відділення анестезіології та реанімації. Разом з ним тут працювали асистенти кафедри Г.І. Белебезьєв, В.К. Кузнецов, М.Б. Дмитрієва, Т.Г. Чухрай, доценти В.К. Худошин, С.М. Басманов.

В організації відділення анестезіології та інтенсивної терапії у щойно відкритій клінічній лікарні № 3 (1976 р.) брав участь доцент О.Я. Маловічко. Згодом тут працювали професор А.І. Тріщинський, доценти М.М. Самонін, І.П. Шлапак, В.К. Худошин, Г.О. Васильєв, М.В. Бондар. Ця лікарня стала однією з основних клінічних баз кафедри.

У 1976 р. кафедрою анестезіології-реаніматології, однією з перших в КІУЛ, був запроваджений тес-

товий контроль знань курсантів. Із 1976 р. доцент В.О. Троцевич працював у відділенні шелепно-лицьової хірургії клінічної лікарні № 23, де впроваджував методи загального знеболювання під час оперативних втручань.

У 1986 р. кафедра стала ініціатором розробки професійно-посадових характеристик для лікарів-анестезіологів — спеціалістів другої, першої і вищої кваліфікаційних категорій, а також для клінічних токсикологів (*Лоскутов О.А. та ін., 2017*).

У 1987 р. доцент В.О. Троцевич та асистент Б.Г. Погодаєв брали участь в організації служби анестезіології та інтенсивної терапії у новоствореній Лікарні швидкої медичної допомоги м. Києва (нині — КНП «Київська міська клінічна лікарня швидкої медичної допомоги»).

У 1987 р. також був створений Республіканський центр гострих отруєнь УРСР з токсикологічною лабораторією та відділенням інтенсивної терапії та екстракорпоральної детоксикації. В.О. Троцевича було призначено головним клінічним токсикологом МОЗ УРСР/України (1988—1994 рр.). Завдяки йому проведено велику роботу з організації клінічної токсикології в Україні (*Марков Ю.І., 2013; Марков Ю.І., Болук М.В., 2018*).

У 1987 р. базою кафедри стала клінічна лікарня № 17 (НВО «Торакальна хірургія та пульмонологія»), де працював доцент (згодом професор) Ф.С. Глумчер, який у 1992 р. захистив докторську дисертацію на тему «Анестезіологічне забезпечення та інтенсивна терапія при реконструктивних операціях на нижніх дихальних шляхах».

У 1988 р. створено самостійну кафедру дитячої анестезіології-реаніматології на чолі з доцентом (а згодом професором) Г.І. Белебезьєвим.

Із 1988 по 1994 р. доцент Г.О. Васильєв був головним дитячим анестезіологом МОЗ УРСР/України.

У 1989 р. на базі клінічної лікарні № 3 м. Києва організовано Республіканський науково-практичний реанімаційний протисептичний центр УРСР (нині — Український медичний центр інтенсивної терапії сепсису), директором якого призначено Л.А. Харченка.

У 1990 р. дані розробки стали основою створення кафедри навчальних програм інтернатури з анестезіології, інтернатури з клінічної токсикології, передатестаційних циклів з анестезіології та клінічної токсикології. У цей же час в навчальний процес кафедри була впроваджена комп'ютерна форма навчання. Із цією метою на кафедрі створений комп'ютерний клас — перший у КІУЛ із клінічних кафедр.

Співробітники кафедри брали участь у створенні та роботі Товариства анестезіологів-реаніматологів м. Київ та Київської обл., Республіканського науково-медичного товариства анестезіологів-реаніматологів УРСР (головою правління тривалий час був А.І. Тріщинський), Асоціації анестезіологів України. Остання була створена у квітні 1991 р.; її голов-

ні завдання — розвиток галузі, сприяння підвищенню професіоналізму лікарів-анестезіологів до міжнародного рівня. Асоціація анестезіологів України стала членом Всесвітньої федерації товариств анестезіологів (червень 1992 р.). Розширення зв'язків із зарубіжними колегами, участь у конгресах і симпозиумах, стажування в зарубіжних клініках є важливою умовою прогресу в науці, підвищення кваліфікації та професіоналізму українських лікарів (*Трищинський А.І. та ін., 1996*).

У 1992 р. кафедра під керівництвом професора А.І. Трищинського першою в КІУЛ видала збірник питань і тестових завдань «Анестезіологія і реаніматологія», призначений для самостійної підготовки лікарів-анестезіологів до атестації.

Із 1992 р. у зв'язку із впровадженням навчання в інтернатурі з анестезіології клінічними базами стали: Київський науково-дослідний інститут клінічної та експериментальної хірургії та трансплантології ім. О.О. Шалімова (викладачі — професор В.І. Зубков та кандидат медичних наук А.П. Мазур, О.М. Попов), Київський науково-дослідний інститут онкології (викладачі — професор В.А. Лісецький, професор О.П. Кабан, Л.М. Каковська), Київський науково-дослідний інститут нейрохірургії (викладач — кандидат медичних наук П.В. Спасіченко), Київський науково-дослідний інститут серцево-судинної хірургії (викладачі — професор О.О. Циганій, кандидат медичних наук О.П. Малиновський), Київський науково-дослідний інститут гематології та переливання крові (викладач — професор А.В. Старіков), Київський науково-дослідний інститут ортопедії (викладач — доцент А.М. Циба), Київська обласна клінічна лікарня (викладачі — О.О. Беспалов, Л.І. Трищинська), Головний військовий госпіталь (викладач — кандидат медичних наук О.М. Дубов), клінічна лікарня № 1 (викладач — професор А.С. Карпенко), пологовий будинок № 1 (викладач — кандидат медичних наук Р.О. Ткаченко), клінічна лікарня № 8 (викладач — І.М. Шерметинський). Крім того, до роботи з лікарями-інтернами були залучені співробітники базових відділень кафедри — асистенти Н.П. Ісаєнко, В.О. Омеляненко, Ф.Ф. Гойчук, О.І. Дубінін, В.М. Падалка, Н.В. Олексієнко, В.Ф. Струк, доцент І.Р. Малиш в Київській клінічній лікарні швидкої медичної допомоги, П.С. Максименко, Т.І. Рябчун (клінічна лікарня № 3), В.М. Скубрій (клінічна лікарня № 17), В.В. Ярош (пологовий будинок № 6).

Еволюція спеціальності потребувала від кафедри самовдосконалення і внесення відповідних змін і доповнень у навчальні програми. Про це свідчить різноманітність циклів, що проводила кафедра: спеціалізація з анестезіології та реаніматології; загальне удосконалення з анестезіології та реаніматології; інтернатūra з анестезіології; передатестаційний цикл з анестезіології; спеціалізація з клінічної токсикології; передатестаційний цикл з клінічної токсикології; цикли тематичного удосконалення з організації анестезіолого-реанімаційної служби та актуальні питання спеціальності і т.д.

За час існування під керівництвом А.І. Трищинського на кафедрі за програмами вищевказаних циклів пройшли підготовку понад 10 тис. лікарів. Кафедра безперервно впроваджує в навчальний процес нові форми навчання.

Слід зазначити, що за час своєї діяльності кафедра анестезіології та інтенсивної терапії Національної медичної академії післядипломної освіти (НМАПО) (нині — НУОЗ України) імені П.Л. Шупика тісно співпрацювала з однойменними кафедрами Дніпропетровської та Буковинської медичних академій, Київського, Львівського та Одеського медичних університетів, Харківської та Запорізької медичних академій післядипломної освіти (*Лоскутов О.А. та ін., 2017*).

У 1995 р. за редакцією професора А.І. Трищинського видана книга «Невідкладна медична допомога», що містить тестові завдання, відповіді та пояснення до них, більша частина яких увійшла до автоматизованої системи для атестації лікарів усіх фахів з надання невідкладної допомоги (*Марков Ю.І., 2013*).

НАУКОВІ ДОСЯГНЕННЯ КАФЕДРИ

За роки існування під керівництвом А.І. Трищинського співробітниками кафедри виконаний великий обсяг науково-дослідної роботи. Тематика наукових досліджень завжди була продиктована в першу чергу потребами практичної ланки охорони здоров'я. Науково-дослідні роботи кафедри були спрямовані на вирішення актуальних проблем практичної анестезіології, інтенсивної терапії та клінічної токсикології:

- 1978–1983 рр. — «Изучение ацетилцистеина как детоксицирующего средства при интоксикациях галогенсодержащими углеводородами и некоторыми галогенсодержащими анестетиками»;
- 1984–1985 рр. — «Эпидуральное введение малых доз морфина и фентанила с целью обезболивания оперативных вмешательств и ближайшего послеоперационного периода у взрослых и детей»;
- 1986–1989 рр. — «Гнойно-септические состояния в реанимационной практике, обусловленные анаэробной неклостридиальной флорой, и их экспресс-диагностика»;
- 1988–1993 рр. — «Комбинированная спинальная опиатная анестезия и ее оценка как метода адекватной ноцицептивной защиты»;
- 1990–1995 рр. — «Роль імунологічного діагнозу в забезпеченні цілеспрямованої терапії гнійно-запальних процесів»;
- 1998–2000 рр. — «Особенности диагностики та інтенсивної терапії при отруєнні грибами»;
- 2000–2002 рр. — «Вибір критеріїв діагностики та оптимізація інтенсивної терапії при гострих отруєннях трициклічними антидепресантами»;
- 2002–2004 рр. — «Токсикологія, діагностика та інтенсивна терапія при гострих інгаляційних отруєннях мастиками-гідроізолянтами».

Окрім вищеперелічених планових науково-дослідних робіт, співробітниками кафедри разом з аспірантами, клінічними ординаторами і співробітниками базових відділень виконані науково-дослідні роботи, присвячені таким проблемам:

- знеболювання і забезпечення оперативних втручань на органах грудної клітки (А.І. Тріщинський, О.Я. Маловічко, А.Ю. Депутат, Г.С. Заброта, В.К. Худошин, Ф.С. Глумчер);
- використання штучної гіпотермії для захисту головного мозку та церебральної реанімації (А.І. Тріщинський, А.Л. Слободяник);
- премедикації (В.О. Троцевич, П.С. Максименко);
- доведений наркоз сомбревіном, етомідатом натрію, мідазоламом, пропофолом, кетаміном та клофеліном (Ф.С. Вашук, М.В. Бондар, С.М. Бишовець);
- акупунктурна та електроакупунктурна анальгезія (С.М. Басманов, Г.О. Васильєв);
- інтенсивна терапія коматозних форм менінгоенцефалітів (Г.О. Васильєв) і т.д.

На початку 1990-х років, враховуючи виклики часу, професор А.І. Тріщинський разом із професором Г.О. Можаяєвим, членом-кореспондентом Національної академії медичних наук (НАМН) України, професором Л.В. Усенком ініціювали ряд науково-практичних розробок, присвячених проблемам екстремальної медицини в Україні. Роботи вказаної тематики були високо оцінені — група авторів-розробників цієї проблеми одержали Державну премію України.

Професор А.І. Тріщинський і співробітники кафедри є авторами 22 монографій, 16 навчальних посібників, 3 настанов, 14 винаходів, більше 180 раціоналізаторських пропозицій і більше 1000 наукових статей і тез доповідей. Викладачі кафедри видали реферативні збірки «Токсикоз вагітних» (1995), «Травма» (1996), «Сепсис» (1997).

Під керівництвом А.І. Тріщинського на кафедрі підготовлено 12 докторів медичних наук, 86 кандидатів медичних наук, 19 аспірантів, 72 клінічних ординатори та 5 магістрів.

КАФЕДРА ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ТА МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР

Співробітники кафедри брали безпосередню участь в організації та проведенні 6 з'їздів анестезіологів-реаніматологів України, одного міжнародного конгресу анестезіологів соціалістичних країн (Київ, 1986 р.), Науково-практичної конференції «Анестезія, травма, інтенсивна терапія (м. Луцьк, 1994 р.), 22 науково-практичних конференцій та розширених пленумів Правління Республіканського товариства анестезіологів УРСР, щорічних науково-практичних конференцій у різних містах України (міста Житомир, Черкаси, Чернігів, Рівне, Біла Церква, Миколаїв).

У 1995 р. рішенням Вченої ради КІУЛ кафедру анестезіології-реаніматології перейменували в кафедру анестезіології та інтенсивної терапії, що більше відповідало суті спеціальності та роботі, яку виконувала кафедра.

Третім етапом історії кафедри анестезіології та інтенсивної терапії слід вважати період 1996–2015 рр., коли кафедру очолював учень професора А.І. Тріщинського професор Ігор Порфирійович Шлапак.

Колектив співробітників кафедри поповнили С.М. Недашківський, І.І. Лісний, С.М. Бишовець, О.А. Шевченко, А.О. Жежер, Д.Л. Міщенко, М.М. Пилипенко, О.Е. Доморацький, І.Р. Малиш, Л.В. Згржебловська, А.М. Строкань, О.А. Лоскутов, О.М. Дружина, І.А. Кучинська.

Напрямки наукових інтересів професора І.П. Шлапака та науково-практичної діяльності очолюваної ним кафедри надзвичайно широкі. Вони охоплювали проблеми інтенсивної терапії черепно-мозкової та множинної травми, гострих отруєнь та інсультів, сепсису, шоку, цукрового діабету, гострого панкреатиту, лікування больових синдромів, застосування регіонарної анестезії.

У цей час клінічними базами кафедри стали ДУ «Інститут серця МОЗ України» та клінічна лікарня «Феофанія» ДУС.

У 1994–2005 рр. І.П. Шлапак — головний позаштатний спеціаліст з клінічної токсикології МОЗ України.

Із 1999 р. головним анестезіологом (експертом) Департаменту охорони здоров'я Київської міської державної адміністрації (ДОЗ КМДА) був призначений доцент М.В. Бондар, а головним експертом з клінічної токсикології ДОЗ КМДА — доцент С.М. Недашківський.

Професор І.П. Шлапак підготував 6 докторів та 26 кандидатів медичних наук. Він був співавтором понад 350 публікацій з різних проблем анестезіології та інтенсивної терапії. Серед них — підручник «Анестезіологія та інтенсивна терапія», 17 посібників та монографій. І.П. Шлапак був членом редакційних рад та редколегій 7 наукових журналів, головним організатором та співголовою міжнародних форумів «Британо-український симпозиум з анестезіології та інтенсивної терапії», що набули популярності не тільки в Україні, а й далеко за її межами. Професор І.П. Шлапак — заслужений діяч науки та техніки України (2003), академік Академії наук школи вищої освіти (2010), віцепрезидент Асоціації анестезіологів України, голова Спеціалізованої ради Д 26.613.02 із захисту докторських та кандидатських дисертацій при НМАПО імені П.Л. Шупика, член проблемної комісії з анестезіології та інтенсивної терапії МОЗ України та НАМН України (*Лоскутов О.А. та ін., 2017; Лоскутов О.А. та ін., 2018*).

У 2002 р. доцент Ф.С. Глумчер очолював кафедру анестезіології-реаніматології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (*Лоскутов О.А. та ін., 2017*).

З початку 2016 р. кафедру очолив доктор медичних наук, професор Олег Анатолійович Лоскутов (*Лоскутов О.А. та ін., 2017*). Розпочався **наступний — четвертий етап історії** кафедри анестезіології та інтенсивної терапії НМАПО імені П.Л. Шупика.

На той час у колективі науково-педагогічних працівників кафедри анестезіології та інтенсивної терапії НМАПО працювали професори О.А. Лоскутов, Л.В. Згржебловська, І.Р. Малиш, О.А. Галушко, О.М. Дружина, доценти М.В. Бондар, С.М. Недашківський, С.М. Бишовець, Д.О. Дзюба, О.Е. Доморацький, А.О. Жежер, Ю.І. Марков, А.М. Строкань, І.А. Кучинська.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. **Лоскутов О.А., Марков Ю.І., Бондар М.В. та ін.** (2017) Роль кафедри анестезіології та інтенсивної терапії НМАПО імені П.Л. Шупика у становленні профільної спеціальності в Україні. Гострі та невідкладні стани у практиці лікаря, 1 (1): 8–15.
2. **Лоскутов О.А., Марков Ю.І., Бондар М.В.** (2018) 100-річний ювілей Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика та еволюція освітньої парадигми анестезіології в Україні. Матеріали науково-практичної конф. з міжнар. участю «Тріщинські читання» (до 100-річчя заснування Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика) (тези доповідей, статті, клінічні випадки), 24–25 травня 2018 р.: 8–15.
3. **Лоскутов О.А., Бондар М.В., Марков Ю.І. та ін.** (2018) Сторінки історії анестезіології України (присвячується 100-річчю Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика): 155 с.
4. **Марков Ю.І.** (2018) В.П. Жалко-Титаренко — історична постать в українській анестезіології. XVII конгрес Світової Федерації Українських Лікарських Товариств. Матеріали міжнар. наук. конгресу, м. Тернопіль, 20–22 вересня 2018 р.: 303–305.
5. **Тріщинський А.І., Шлапак І.П., Грандо О.А., Тверський М.Н.** (1996) Основні етапи розвитку анестезіології в Україні. Матеріали 2-го Національного конгресу анестезіологів України (VII з'їзд анестезіологів України): 3–5.

6. **Шлапак І.П., Бондар М.В., Пилипенко М.М.** (2015) А.І. Тріщинський — засновник української анестезіологічної школи: 140 с.

7. **Марков Ю.І., Боллок М.В.** (2018) Історичні аспекти зародження та становлення клінічної токсикології в Україні. Матеріали міжнар. наук. конгресу, м. Тернопіль, 20–22 вересня 2018 р.: 310.

8. **Марков Ю.І.** (2013) Внесок професора А.І. Тріщинського у розвиток невідкладної медицини (до 90-річчя з дня народження). Медицина неотложных состояний, 3: 195–198.

HISTORY STAGES OF DEPARTMENT OF ANESTHESIOLOGY AND INTENSIVE CARE OF SHUPYK NATIONAL HEALTHCARE UNIVERSITY OF UKRAINE

O.A. Loskutov, M.V. Bondar, Yu.I. Markov

Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv

Summary. *This article consider the history stages of the Department of Anesthesiology and Intensive Care of Shupyk National Healthcare University of Ukraine. Historical stages of the department, presented with the names of famous scientists — Academician M. Amosov, professors A. Trishchinsky, I. Shlapak and O. Loskutov.*

Key words: *Department of Anesthesiology and Intensive Care, Shupyk National Healthcare University of Ukraine, M. Amosov, A. Trishchinsky, I. Shlapak, O. Loskutov.*

Адреса для листування:

Марков Юрій Іванович
Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л. Шупика,
кафедра анестезіології та інтенсивної терапії
04112, Україна, м. Київ, вул. Дорогожицька, 9
Тел.: +38 (096) 679-31-94
E-mail: yu.mark@i.ua

Отримано 06.07.2021